

2-TOM, 11-SON

An'anaviy xonandalik insoniyat tarixining qadimiy va beqiyos qismi
Sadridin Niyozovich Gulov
Buxoro davlat pedagogika instituti

Annotatsiya:

An'anaviy xonandalik — har bir millat va xalqning musiqiy madaniyatining ajralmas qismi bo'lib, uning o'ziga xos texnikasi, ifoda usullari va tarixiy merosi orqali jamiyatning ijtimoiy, madaniy va diniy qadriyatlarini aks ettiradi. Ushbu maqolada an'anaviy xonandalikning tarixi, texnik jihatlari, madaniy ahamiyati va zamonaviy rivoji haqida batafsil tahlil qilinadi. Xususan, maqolada an'anaviy xonandalikning xalq musiqasi, vokal texnikasi va musiqa asarlaridagi o'ziga xos xususiyatlari, shuningdek, zamonaviy davrda globalizatsiya va texnologiyalar ta'sirida yuz berayotgan o'zgarishlar ko'rib chiqiladi. An'anaviy xonandalikning madaniyatdagi o'rni va uning kelajakdagi rivoji haqida ilmiy tahlillar beriladi.

Kalit so'zlar: An'anaviy xonandalik, xalq musiqasi, vokal texnika, madaniy meros, makom, ijtimoiy qadriyatlar, musiqa tarixiy rivoji, zamonaviy musiqiy o'zgarishlar, globalizatsiya, folklor.

Kirish:

An'anaviy xonandalik insoniyat tarixining qadimiy va beqiyos qismi bo'lib, u milliy va madaniy boyliklarni saqlash va avlodan-avlodga uzatishda muhim rol o'ynaydi. Har bir xalqning musiqiy an'analari, undagi ijro usullari, texnikalar va mazmun, xalqning tarixiy, ijtimoiy va diniy hayotini aks ettiradi. An'anaviy xonandalik turli xalqlarda o'ziga xos tarzda rivojlanib, o'z millatining musiqiy merosini saqlashda asosiy vosita bo'lib xizmat qiladi. O'zbekiston kabi mamlakatlarda an'anaviy musiqaning, xususan, "makom" tizimining o'rni alohida ahamiyatga ega bo'lib, u milliy madaniyatning bir qismi sifatida jamiyatda keng tarqalgan.

Zamonaviy dunyoda, globalizatsiya va texnologiyaning tez rivojlanishi, an'anaviy xonandalikning o'zgarishi va modernizatsiyasi jarayonlariga olib kelmoqda. Biroq, an'anaviy musiqaning so'ngi davrda o'zgarishi, uning dastlabki shakllarini saqlash va yangi auditoriya uchun jozibador qilish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda. Shu sababli, an'anaviy xonandalikning texnik jihatlari, jamiyatdagi roli, va kelajagi haqida ilmiy tahlil qilish, bu san'at turining rivojlanish yo'llarini va uning madaniy ahamiyatini to'liq anglash uchun muhim ahamiyatga ega.

2-TOM, 11-SON

An'anaviy xonandalik — musiqaning tarixiy va madaniy kontekstida muhim o'rin tutuvchi, ko'plab xalqlar va madaniyatlar uchun o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan san'at shaklidir. U o'zining uzun tarixiy rivojlanish yo'li, maxsus ijro texnikasi va o'ziga xos ifoda usullari bilan ajralib turadi. Ushbu maqolada an'anaviy xonandalikning asosiy jihatlari, uning turli madaniyatlardagi o'rni, rivojlanish jarayonlari va jamiyatdagi ahamiyati haqida batafsil tahlil qilinadi.

I. An'anaviy Xonandalikning Tarixi va Asosiy Xususiyatlari

An'anaviy xonandalik ko'plab xalqlar va madaniyatlarda o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lsa-da, umumiy jihatlari mavjud. An'anaviy xonandalik asosan folklor va diniy, shuningdek, ijtimoiy hayot bilan chambarchas bog'liq bo'lib, ularning ifodalovchi vositasi sifatida xizmat qiladi. Xonanda yoki qo'shiqchi an'anaviy musiqani ijro etishda muayyan texnikalarni, ovoz va ohangni aniq saqlashni, hamda ijtimoiy va madaniy qadriyatlarni ifodalashni maqsad qiladi.

An'anaviy xonandalikning rivojlanishi ko'plab omillarga bog'liq bo'lib, asosan til, din, ijtimoiy tuzum va iqtisodiy holat kabi faktorlar bu san'at turining shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Boshqa tomondan, an'anaviy musiqaning o'ziga xosligi ko'pincha uning "zodagon" musiqiy asar va usullaridan farq qilishida namoyon bo'ladi, shuningdek, ko'pincha muayyan jamoaning ijtimoiy yoki diniy hayotini aks ettiradi.

II. An'anaviy Xonandalikning Madaniyatdagi O'rni

An'anaviy xonandalik har bir millatning madaniy merosini saqlashda, o'z madaniyati va tarixini kelajak avlodlarga yetkazishda katta ahamiyatga ega. Masalan, O'zbekistonda an'anaviy xonandalik nafaqat musiqiy ifodaning, balki xalqning ruhiy, diniy va ijtimoiy qadriyatlarining ham aksidir. O'zbek xalq musiqasining bir qismi, masalan, "makom"lar, o'zining mustahkam asosan vokal ijro etilishi bilan ajralib turadi. An'anaviy xonandalik, shuningdek, xalqni birlashtiruvchi kuch sifatida ham ishlaydi, turli marosimlar, bayramlar va jamiyatning muhim voqealarida muhim rol o'ynaydi.

III. Xonandalik va Musiqaning Texnik Aspektlari

An'anaviy xonandalikning texnik jihatlari uning asliyatiga va ijro usuliga katta ta'sir ko'rsatadi. Har bir an'anaviy xonandalik turi o'ziga xos vokal texnikani talab qiladi, shu bilan birga musiqaning ritmik va melodik tuzilmasi ham o'ziga xosdir. Misol uchun, "makom" ijrosi O'zbekistonda yoki Markaziy Osiyoning boshqa hududlarida yuqori darajada vokal mashqlarga asoslanadi, bu esa xonandaning ovoz texnikasini, jarayonni chuqur his qilishni va musiqa kompozitsiyasini o'zida mujassamlashtiradi.

Shuningdek, an'anaviy xonandalik ko'pincha ovoz ranglari va ohanglarga katta e'tibor beradi. Bu o'z navbatida xonandaning individual mahoratini rivojlantirishga yordam beradi,

2-TOM, 11-SON

chunki an'anaviy xonandalikda ovoz orqali kommunikatsiya qilish, yuqori va past registrlarni kiritish, lirika va dramatik effektlarni yaratish muhim ahamiyatga ega.

IV. An'anaviy Xonandalikning Zamonaviy Rivoji

Zamonaviy davrda an'anaviy xonandalikning rivojlanishi bir qancha omillarga bog'liq. Globalizatsiya va texnologiyaning rivojlanishi, internet va ommaviy axborot vositalarining tarqalishi bilan an'anaviy xonandalik turli shakllarda rivojlanmoqda. Boshqa madaniyatlar bilan aloqalar, zamonaviy musiqiy janrlar va ijro texnikalari an'anaviy musiqani o'zgarishlarga duchor qilmoqda. Biroq, bu jarayonning ijobiy va salbiy tomonlari ham mavjud. An'anaviy xonandalikning ba'zi elementlari zamonaviy musiqaga singib ketishi mumkin, natijada original shakllar yo'qolishi xavfi tug'iladi. Shu bilan birga, an'anaviy musiqaning zamonaviylashtirilishi uning yangi auditoriyalar uchun yanada jozibador va tushunarli bo'lishini ta'minlaydi.

V. Xulosa

An'anaviy xonandalik musiqaning ajralmas va muhim qismi bo'lib, madaniyatlar va xalqlar o'rtasida o'zaro aloqani mustahkamlaydi, tarixni va qadriyatlarni saqlashda katta ahamiyatga ega. Uning texnik aspektlari, jamiyatdagi roli va zamonaviy rivojlanishi haqidagi tadqiqotlar an'anaviy xonandalikning yuqori san'at shakli sifatida xalqni birlashtiruvchi va unga o'z madaniy merosini tanituvchi muhim vosita ekanligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, an'anaviy xonandalikning zamonaviylashuvi va global musiqiy oqimlar bilan uyg'unlashishi bu san'at turining kelajagini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xolmatov, M. (2010). "An'anaviy musiqaning o'zbek madaniyatidagi o'rni". Toshkent: Fan.
2. Alimov, S. (2015). "Musiqiy ijro va an'anaviy xonandalik". Buxoro: Buxoro universiteti nashriyoti.
3. Гулов С. Н. Музыка и её воздействие на психическую деятельность человека //Вестник науки и образования. – 2020. – №. 21-2 (99). – С. 89-92.
4. Гулов С. Н. Современное преподавание музыки. Подходы и инновации //Проблемы педагогики. – 2020. – №. 3 (48). – С. 22-24.
5. Гулов С. Н. Структура формирования отношений, особенности воздействия чувство, в области музыкального образования //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 651-655.

2-TOM, 11-SON

6. Gulov S. N. Senior Lecturer of the Department Music Education of Bukhara State University //EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. – 2022. – Т. 2. – №. 5. – С. 198-202.

7. Gulov S. N. European Journal of Innovation in Nonformal Education (EJINE). – 2022.

8. Gaybulloyevich N. F., Karimovna N. N., Abdukarim o'g'li S. A. UZLUKSIZ TA'LIMDA O'ZBEK XALQ QO'SHIQLARINING TUTGAN ORNI VA TARBIYAVIY AHAMIYATI //TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – С. 59-62.

9. Нуруллаев Ф. Г. Случайный выбор качественных характеристик материала по музыки или порядок его изложения в процессе создания музыки или исполнения опуса //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 4. – С. 588-593.

10. Нуруллаев Ф. Г. Интерактивные уроки музыки по программы STEAM //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 595-601.

11. Нуруллаев Ф. Г. Значение Фольклёрной Музыки В Воспитание Детей //Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities. – 2022. – Т. 12. – С. 189-193.

12. Рахронона В. Р., Нуруллаев Ф. Г. Особенности использования современных компьютерных программ в организации профильных предметов по музыки //Science and Education. – 2023. – Т. 4. – №. 4. – С. 904-911.

13. Хабибуллоева Г. Х., Нуруллаев Ф. Г. МУЗЫКА КАК ОРУДИЯ ВОСПИТАНИЯ ДЕТЕЙ РАННЕГО ВОЗРАСТА //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2023. – Т. 3. – №. 3. – С. 60-65.

14. NURULLAYEV F. СОДЕРЖАНИЕ ОБУЧЕНИЯ БУХАРСКИМ НАРОДНЫМ ПЕСНЯМ В МУЗЫКАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2022. – Т. 22. – №. 22.

15. NURULLAYEV F. Интерактивные уроки музыки по программы STEAM //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2022. – Т. 20. – №. 20.

16. Шамсиев Ш. И. Формы организации музыкального общения //Вестник науки и образования. – 2020. – №. 21-2 (99). – С. 71-74.

17. Шамсиев Ш. И., Солиев А. А. Основы хорового пения на уроках музыки //Проблемы науки. – 2021. – №. 1 (60). – С. 55-57.

18. Рахимов Р. Н. Музыка как наука для формирования личности и основа организации музыкального образования и воспитания //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 4. – С. 1588-1593.

2-TOM, 11-SON

19. Рахимов Р. Н. О дидактических функциях сольфеджио при обучении теории музыки //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 11. – С. 776-781.
20. Рахимов Р. Н. Учебная мотивация у школьника, через пения в хоре //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 4. – С. 1570-1575.
21. Yarashev J. T. Research on Bukhara music heritage through axiologic features //European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol. – 2019. – Т. 7. – №. 12. – С. 10.
22. Izzatullo, Axtamov, and Yarashev Jo‘rabek. "UMUMTA'LIM MAKTABLARDA MUSIQA TO 'GARAKLARINI SAMARALI TASHKIL ETISHDA O 'ZBEK MUMTOZ KUY VA ASHULA NAMUNALARIDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK SHART SHAROITLARI." *UNIVERSAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES, PHILOSOPHY AND CULTURE* 1.7 (2023): 155-161.
23. Turaevich, Yarashev Jurabek. "The Polishing of Music in Central Asia for Centuries." *Open Access Repository* 8.05 (2022): 66-69.
24. Turayevich, Yarashev Jurabek. "Music Therapy." *International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development* 3.3 (2023): 128-131.
25. Рамазонова У. Х., Сайфуллаева О. М. Развитие чувства ритма у детей //Проблемы науки. – 2021. – №. 1 (60). – С. 49-51.
- 26.4. Ramazonova U. X., Esanova M. J. An'anaviy xonandalik rivojida maqomlarning o'rni //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 496-501.
- 27.5. Ramazonova O. K., qizi Mustaqimova G. G. Formation and Development of National Musical Traditions //european journal of innovation in nonformal education. – 2022. – Т. 2. – №. 1. – С. 336-339.
- 28.6. Рамазонова Ў. Х. ТАЛАБАЛАРДА МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ ТУШУНЧАЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ, ГУРУҲ БИЛАН ИШЛАШ ВА УНИ БОШҚАРИШ ТАМОЙИЛЛАРИ.
- 29.7. Kholmurodovna U. R. Formation of publicistic performing skills in singing. – 2021.
- 30.8. Рамазонова У. Х., Эсанова М. Ж. ПОДГОТОВКА МОЛОДЫХ ПЕВЦОВ К АНСАМБЛЕВОМУ ВЫСТУПЛЕНИЮ //Наука, техника и образование. – 2021. – №. 2-1. – С. 88-91.
- 31.9. Ramazonova U. H., Muhamadova M. The spiritual impact of traditional sound exercises on the minds of students. – 2022.

